

AEZ301 Hayat Bilgisi Öğretimi

Hayat Bilgisi Dersinin Dünyadaki Tarihsel Gelişimi

Dr. Fehmi DEMİR

Siirt Üniversitesi Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı

Hayat Bilgisi Dersinin Dünü ve Bugünü

«Bugünü Anlamak İçin Dünü Bilmek Gerekir»

Hayat Bilgisi Dersinin
Dünyadaki Tarihsel
Gelişimi

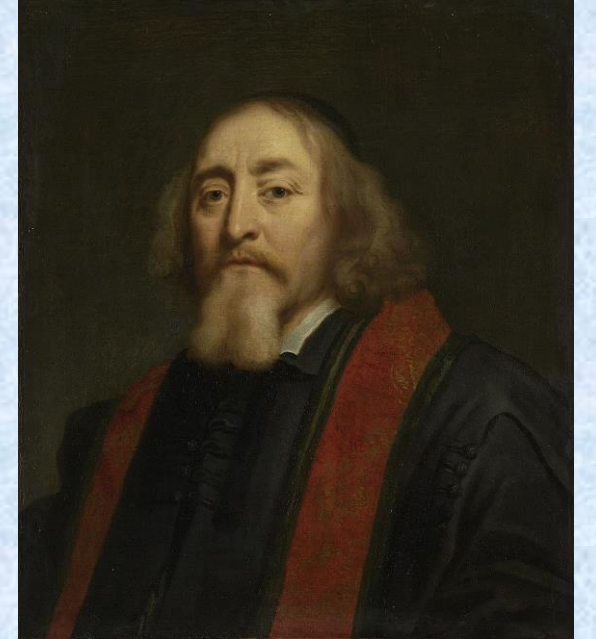
Hayat Bilgisi Dersinin
Türkiye'deki Tarihsel
Gelişimi

Hayat Bilgisi Dersinin Dünyadaki Tarihsel Gelişimi

- Hayat bilgisi düşüncesinin temelini **Platon ve Aristoteles**'in eşyaya ve bilgiye ulaşmada gerçek **gözlemlerin kullanılması** düşüncesi oluşturmaktadır.
- Eflatun'a göre öğrenci eşyaya yaklaştırılmalı, eşyayı gözlemlemeli ve kullanmalıdır.

Hayat Bilgisi Dersinin Dünyadaki Tarihsel Gelişimi

- Rönesans ve reform hareketleri (Çocuk eğitimi)
- Rönesansta **çocuk ve çocuk eğitimi** önem kazanmaya başlamasıyla ilerleme kaydedilmiştir.
- Johan Amos **Comenius** (Hayat Bilgisi **dersinin kurucusu**), hayat bilgisine ilk şeklini vermiştir. **Yaşamın bir bütün** olarak ele alınması gerektiği fikrini savunmuştur.

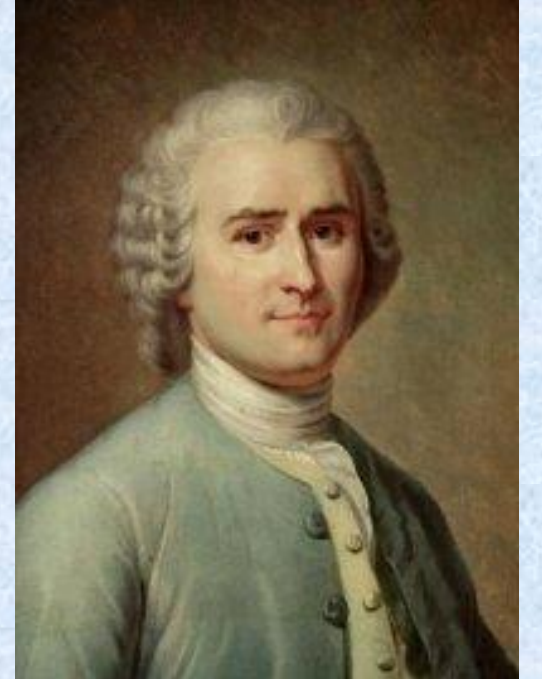

Hayat Bilgisi Dersinin Dünyadaki Tarihsel Gelişimi

- **Comenius**, *Gözle Görülen Resimli Dünya* (Visible World in Pictures) adlı ilk resimli kitabı yazmıştır. Kitabında, gerçek yaşamda var olan **konuları resimlerle anlatmıştır**.
- Ona göre **çocuk eğitimi**, onun **çevresine ve gerçek yaşama uygun** olmalıdır. «Kelimeler, nesnelere atıfta bulunulmadan öğrenilmemelidir»

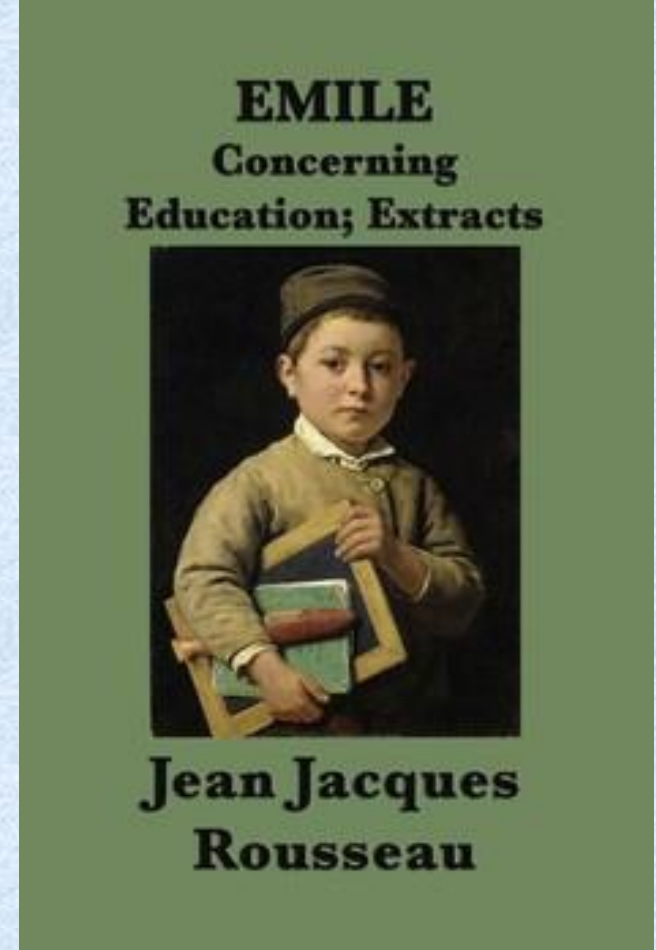
Hayat Bilgisi Dersinin Dünyadaki Tarihsel Gelişimi

- Jean Jaques Rousseau, doğa tarafından biçimlenen şeyler iyiyken insan eli değen şeyler kötüye gitmektedir: İnsana eğitim verilmemeli. Çocuğa **özgürce ve kendiliğinden gelişim** fırsatı tanınmalıdır.
- Rousseau'ya göre eğitim **çocuğun doğası ve gelişimi** ile biçimlendirilmeli.
- İnsan eğitiminin temel kaynağını **doğa, toplum ve eşya** olarak açıklamaktadır. Kendisinden sonra gelen birçok eğitim bilimciyi etkilemiştir.

Hayat Bilgisi Dersinin Dünyadaki Tarihsel Gelişimi

- Yazdığı **Emile yada Çocuk Eğitimi Üzerine** adlı kitapta **eşya ve yurt bilgisi** bakımından önemli bilgiler bulunmaktadır.
- Kitapta hayali bir erkek çocuğun yetiştirilmesi anlatılmıştır.
- Kitapta yer alan **eğitim ve öğretimin çocuğun doğası ve gelişim dönemlerinden** hareketle yapılması düşüncesi, hayat bilgisi dersinin gelişiminde oldukça önemli olmuştur.

Hayat Bilgisi Dersinin Dünyadaki Tarihsel Gelişimi

- Johan Heinrich **Pestalozzi** hayat bilgisi dersinin gözlem dersi olması düşüncesinden hareketle öğretimde **gözlem yöntemini savunmuştur**.
- Pestallozi, Rousseau'nun düşüncelerini kendi çocuğuna uygulamıştır. **Pedagojik sistemin** esaslarını **çocuğun ruhsal ve fiziksel özelliklerine** dayandırmıştır. Çocuğa **enerjisini nasıl kullanılacağı** öğretilmeli.

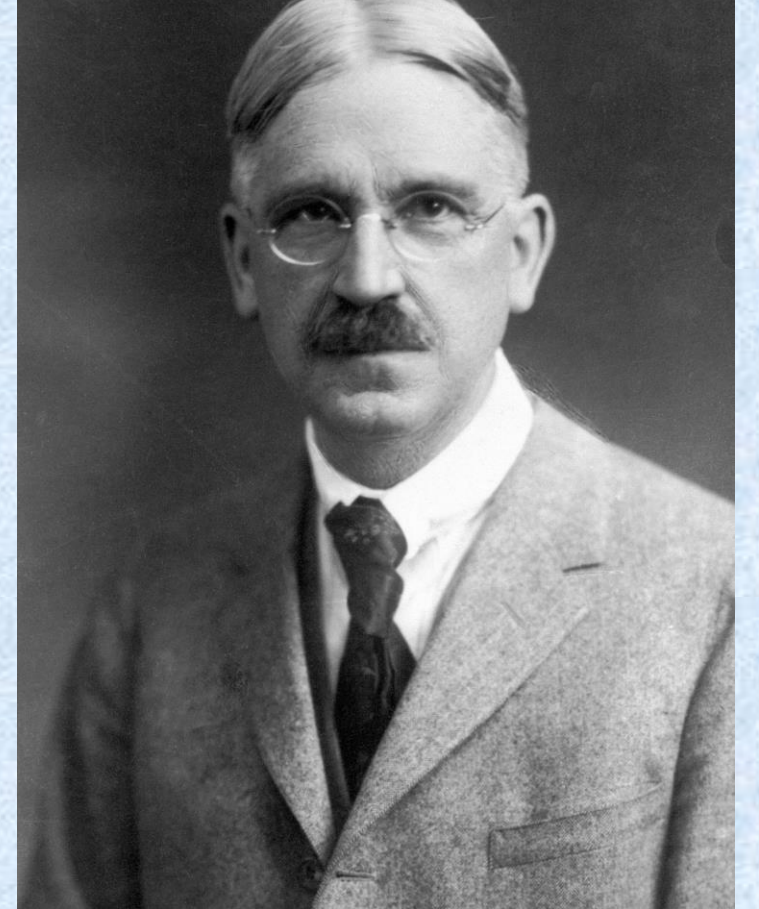
İlkokulda Hayat Bilgisi Dersinin Dünyadaki Tarihsel Gelişimi-5

- Friedrich **Herbart**, Pestalozzi'nin eğitim-öğretimi **psikolojik temellere** dayalı olarak açıklama düşüncesini hayata geçirmiştir.
- Ona göre **ilgi etkinliğe yönlendirir**. Çocuk; ilişkilendirme, çağrışım, birleştirme ve karşılaştırmalar yaparak sonuçlar çıkarıp kurallara ulaşabilir.
- Öğretimde **öğrencinin ilgisi**, öğrenilen **konuların** birbiri ile **ilişkilendirilmesi**, **toplu öğretim yaklaşımının** kurucusudur.
- Kurduğu okulda, çocukların **bilimsel gelişmelerin** yanında **ahlak ve ruhsal gelişmelere** dayalı uygulamaları savunmuştur.

Hayat Bilgisi Dersinin Dünyadaki Tarihsel Gelişimi-6

- John Dewey'in dünyaya ve eğitime bakış açısı, **hayat bilgisi dersi düşüncesinin oluşmasında** etkili olmuştur. **Eğitimin sosyal boyutu** ile doğrudan ilgilenmiştir.
- Dewey, toplulaştırma konusunda daha ileri bir adım atmıştır. **Toplu öğretim** düşüncesine canlılık kazandırmıştır.
- Toplu öğretimde hem öğretime hem de eğitime ağırlık veren bir anlayış benimsemiştir. **Toplu öğretimde amaç bilgi kazandırmaktan çok çevresi ile uyumlu vatandaşlar yetiştirmektir.**

Hayat Bilgisi Dersinin Dünyadaki Tarihsel Gelişimi-6

- Pragmatisttir. Düşünce ve işleri yaşamdaki etkilerine göre ölçmüştür.
- Ona göre **okuldaki etkinlikler**, yaşamdaki gerçek etkinliklerden oluşmalıdır.
- Okulda, yaşamda olan bütün mesleklere ilişkin derslere yer verilmelidir.
- **Okul** yaşama hazırlık değil, **yaşamın kendisidir**. **Öğretmen rehber**, öğretim **öğrenci merkezli** olmalı
- **Demokrasi ve eğitim ilişkisi**: Demokratik toplum ancak okul ve sınıf demokratik olursa mümkün olur.

Hayat Bilgisi Dersinin Dünyadaki Tarihsel Gelişimi-7

- Jean Ovide **Decroly** (Yaşam ile yaşam için) kurduğu okulda toplu **öğretim yaklaşımını kullanmış ve geliştirmiştir.**
- Günümüzde Hayat bilgisi dersinin temel dayanağı Platon, Aristoteles, Comenius, Rousseau, Pestalozzi, Herbart, Dewey ve Decroly'nin çocuğun eğitim sürecindeki konumuna yönelik görüşleri oluşturmaktadır.

Diğer Ülkelerde Hayat Bilgisi Öğretimi Yaklaşımları

- Almanya
- ABD
- İngiltere
- Fransa
- Kanada

Almanya'daki Hayat Bilgisi Öğretimi Yaklaşımı

- Türkiye'deki Hayat Bilgisi Öğretim Programına benzeyen uygulama sadece **Almanya**'da (Sachunterricht dersi) bulunmaktadır.
- Sachunterricht, temel **dayanağını doğa bilimleri ve sosyal bilimlerden** alır ve dersin içeriği bu bilimlerin yöntemlerinden oluşur.
- Dersin amacı, çocukların dünyayı **tanımları, anlamaları ve keşfetmeleridir**.
- Ders, öğrencilerin **günlük yaşam sorunları ve deneyimlerine** odaklanmaktadır.

Almanya'daki Hayat Bilgisi Öğretimi Yaklaşımı

• Programda beş öğrenme alanı bulunmaktadır:

1. Demokrasi ve toplum
2. Doğa ve yaşam
3. Doğal olaylar ve teknoloji
4. Alan ve hareketlilik
5. Zaman ve değişim

Ayrıca **derste** dönüştürülebilir beceriler, eğitim dili becerileri, özelleşmiş beceriler ve Sachunterricht'i öğrenme becerileri olarak **dört beceriye yer verilmiştir.**

Amerika'daki Hayat Bilgisi Öğretimi Yaklaşımı

- **Amerika:** «Social Studies» (Sosyal Bilgiler), «Life Science» (Yaşam Bilim)
- Sosyal bilgiler dersinin standartları, Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi tarafından belirlenmektedir. Bu standartlar hayat bilgisi dersinin içeriği ve öğrenme alanlarıyla (**BO, AT, SG, YYÜ**) benzeşmektedir.
- Life science dersinin içeriğinde bitkiler, hayvanlar, çevreler, ekolojik farkındalık gibi konular yer almaktadır. Bu konular hayat bilgisi dersinin **doğa ve çevre** öğrenme alanıyla **içeriğine benzerlik** göstermektedir.

Fransa'daki Hayat Bilgisi Öğretimi Yaklaşımı

- **Fransa**'da hayat bilgisi dersinin içeriğinde yer alan konular, «Dünyayı Keşfetme» ve «Vatandaşlık Bilgisi» dersleri aracılığıyla ele alınmaktadır.
- «**Dünyayı keşfetme**» dersinde, çocukların temel düzeyde bilimsel düşünme becerilerini geliştirme, içinde yaşadıkları dünyayı tanıma, anlamlandırma ve uyum sağlama sürecinde ihtiyaç duydukları **bilgi ve becerileri edinmeleri** üzerinde durulmaktadır.

Fransa'daki Hayat Bilgisi Öğretimi Yaklaşımı

- «**Vatandaşlık bilgisi**» dersinde, öğrencilerin kişisel ve toplumsal yaşamlarında **sorumluluklarını** fark etmeleri; **ahlaklı yurttaşlık kültürünü** benimsemeleri ve **eleştirel bakış açısı** geliştirmeleri amaçlanmaktadır.
- Hayat bilgisi dersinin sosyal bilimlerle ilişkili konuları «vatandaşlık bilgisi» dersiyle, fen ve doğa bilimleriyle ilgili konuları ise «dünyayı keşfetme» dersiyle benzerlik göstermektedir.

Kanada'daki Hayat Bilgisi Öğretimi Yaklaşımı

- Türkiye'deki hayat bilgisi dersinin konuları Kanada'da «**Sosyal Bilgiler**» dersi içeriği ile «**Fen Dersi**»nin yaşam bilim konu başlığındaki konular aracılığıyla işlenmektedir.
- «**Sosyal bilgiler**» dersinde birinci sınıfta **ilişkiler**, ikinci sınıfta **değişim**, üçüncü sınıfta **ulusal kimlik**, dördüncü sınıfta **keşfetme**, beşinci sınıfta **geçmiş toplumların keşfi**, altıncı sınıfta **Prens Edward Adası tarihçesi/Dünya kültürleri** öğrenme alanları bulunmaktadır.

Kanada'daki Hayat Bilgisi Öğretimi Yaklaşımı

- «Fen dersi»nde ise yaşam bilim konu başlığında birinci sınıfta yaşamsal özellikler ve ihtiyaçlar, ikinci sınıfta hayvanların gelişimi ve değişimi, üçüncü sınıfta gezegenlerin gelişim-değişimi, dördüncü sınıfta habitatlar ve topluluklar, beşinci sınıfta temel ihtiyaçlar ve sağlıklı vücut ile altıncı sınıfta yaşamın çeşitliliği konuları ele alınmaktadır.

Yararlanılan Kaynaklar

Gündođan, A. (2020). Hayat bilgisi dersinin dünyadaki ve türkiyedeki tarihsel gelişimi. Ankara: Pegem Akademi

MEB. (2018). Hayat bilgisi öğretim programı. Ankara.

Sađlam, H. İ. (2015). *Hayat bilgisi öğretimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık

Şimşek, S. (2014). *Sınıf öğretmenleri ve adayları için hayat bilgisi öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık